

SUOMALAISEN SF/F-ELOKUVAN KIVINEN TAIVAL

Pasi Karppanen ja Kenneth Lindholm

Kotimainen genre-elokuva elää tällä hetkellä kaupallista nousua, jota olisi vajaan kymmenen vuotta sitten ollut vaikea kuvitella. Sellaiset elokuvat kuin Jadesoturi, Sauna ja Dark Floors ovat saaneet myös median kiinnostumaan suomalaisesta audiovisuaalisesta sf/f:stä. Ilmiössä on kuitenkin kyse pidempiaikaisesta kehityksestä.

Kotimaisen genre-elokuvan alkutaival

Suomalainen elokuvahistoria on lähes yhtä pitkä kuin elokuvan historia. Jo puoli vuotta sen jälkeen, kun Pariisissa nähtiin ensimmäiset liikkuvat kuvat, hämmästeltiin niitä myös Helsingissä. Myös suomalaisen sf/f-elokuvan historia on pitkä, mutta samalla hyvin ohut. Pitkään kotimaiset genre-elokuvat olivat mahdollaista laskea yhden tai kahden käden sormin.

Samalla tavalla kuin kirjallisuudessa, missä poikkeamat sf/f:n puolelle ovat olleet useimmiten valtavirtakirjailijoiden tyylikokeiluja, myös kotimaiset genre-elokuvat ovat olleet enemmän kuriositeetteja.

Varhaisin genren tunnusmerkit täyttävä elokuva **Noidan kirot** löytyy niinkin kaukaa kuin vuodelta 1927 ja edustaa siten todellista suomalaisen elokuvan esihistoriaa. *Väinö Katajan*

romaanin perustuvassa, *Teuvo Puron* ohjaamassa elokuvassa seikkaillaan Lapissa ja kuten monissa myöhemmissäkin teoksissa, saavat noidat ja pohjoisen mystiikka toimia tarinan yliluonnollisena elementtinä.

Kauhu ei ollut tuolloin genre, jonka parissa kotimaiset ohjaajat olisivat olleet kotonaan. Seuraavan sf/f:ksi luettavan elokuvan löytääseen on siirryttävä kaksi vuosikymmentä eteenpäin. Elokuvat **Linnaisten vihreä kamari** (1945), **Noita palaa elämään** (1952) sekä *Erik Blombergin* kansainvälistä arvostustakin nauttiva **Valkoinen peura** (1952) muodostavatkin yksinään 40- ja 50-lukujen kotimaisen sf/f-elokuvan harvalukuisen joukon.

Valkoisen peuran erottaa muusta kolmikosta kansainvälisen maineen lisäksi se, että elokuva on ainoa, jonka voi sanoa ottavan aiheensa vakavasti, kun taas muut edustavat enemmän Suomi-elokuvan perintee-

seen kuuluvaa tyylipuhdasta kamaridraamaa, jossa yliluonnollinen elementti on mukana vain mausteena. Juoneltaan monien tuntema klassikko on varsin tyylipuhdas ihmisusi-aiheen variaatio.

Sakari Topeliuksen tekstiin perustuvassa ja *Valentin Vaalan* ohjaamassa Linnaisten vihreässä kamarissa on hiipivää kartanokauhua kotitarpeiksi, mutta yliluonnolliselle elementille löytyy lopussa luonnollinen selitys. *Mika Waltarin* näytelmään perustuva ja *Roland af Hällströmin* ohjaama *Noita palaa elämään* puolestaan on jäänyt elokuvan historiaan yliluonnollisen elementin uhkaan perustuvan tunnelmansa sekä *Mirja Maneen* avoimen eroottisen roolisuorituksen ansiosta.

Jonkinasteiseksi rajatapaukseksi genre-elokuvan saralla voi lukea *Edvin Laineen* vuonna 1949 ohjaaman **Prinsessa Ruusunen** -satufilmatisoinnin. Kotimaisella mitta-

puulla suuren budjetin tuotannoksi laskettavaa elokuvaa voi hyvin luonnehtia vastineeksi vuosikymmentä aiemmin USA:ssa valmistuneelle **Ozin velholle** (1939).

Syytä kotimaisten sf/f-elokuvien vähäiseen määrään voi etsiä siitä, että lajityypit olivat vielä tuolloin vieraista niin kotimaiselle yleisölle kuin elokuvan tekijöillekin. Meillä ei ollut lukutapaa sf/f:lle, ei myöskään perinteitä sen tekoon. Samalla tavalla kuin kirjallisuudessa, myös elokuvataiteen puolella on Suomessa vannottu realismin nimeen näihin päiviin saakka.

Myös elokuvateollisuuden kenttä oli meillä tässä vaiheessa rakenteeltaan erilainen kuin esimerkiksi USA:ssa, jossa sf/f- ja kauhuelokuvien tekeminen oli pitkään pienten studioiden leipäpuu. Kolme keskeistä toimijaa Suomessa 40- ja 50-luvuilla Suomi-Filmi, Suomen Filmitoimisto ja Fennada, olivat isoja yhtiöitä vain suhteellisesti, mutta hallitsivat meillä alaa yksinään. Pieniä studioita, joilla olisi ollut halua tai edes mahdollisuudet sf/f:n tekoon, ei ollut.

Menikin pitkään, ennen kuin nähtiin seuraavat kotimaisen genre-elokuvan edustajat.

Modernit yritykset

Tultaessa 1960-luvulle ajat alkoivat muuttua. Televisio alkoi syödä elokuvien suosiota, mikä näkyi myös yhtiöiden toiminnassa. Näyttelijälakko vuonna 1963 oli monellakin tapaa vedenjakaja ja suonenisku alalle. 60-luku merkitsi uusjaon aikaa vanhojen yhtiöiden kadotessa ja uusien ilmes-tyessä niiden tilalle.

Vuonna 1969 Suomeen perustettiin Elokuvasäätiö, joka tehtäväksi tuli myöntää elokuville tuotantotukia valtion varoista ja valvoa niiden käyttöä. Tuolloin suomalaisessa elokuvamaailmassa puhalsivat neorealistiset tuulet. Suurimman osan seuraavan vuosikymmenen aikana rahoitusta saaneista elokuvista voi sanoa edustaneen ranskalaista "uutta aaltoa". Realismin perinne pysyi vahvana.

Risto Jarvan **Ruusujen aika** (1969) edustaa Suomessa harvinaista yritystä tehdä scifiä vakavissaan, ja samalla ensimmäistä suomalaista scifielokuvaa. Elokuva olikin pitkään harvoja ulkomaisiin tietoteoksiin päässeitä kotimaisia alan edustajia.

Jarvan elokuva on linjassa tuolloin valmistuneiden ulkomaisten tieteis-elokuvien kanssa ja levittää katsojan eteen kuvan oudosta ja futuristisesta vuoden 2012 Suomesta.

Mielenkiintoinen luku kotimaisen kauhuelokuvan historiassa puolestaan on *Aarne Tarkaksen* jo 60-luvun alussa ohjaama **Hän varasti elämän** (1962). *Risto Mäkelän* roolisuoritukseen nojaavassa, harvinaista suomalaista *film noiria* edustavassa elokuvassa ei ole varsinaista yliluonnollista elementtiä, mutta monet kohtaukset, etenkin sen painajaismainen loppu, ovat hyvin lähellä puhdasta kauhuelokuvaa.

Oma lukunsa suomalaisen elokuvan historiassa on luonnollisesti *Spede Pasanen*, joka ehti hänkin tuotantotiimeineen tehdä muutaman vierailun sf/f-komedian puolelle.

Jukka Virtasen ohjaama **Noin 7 veljestä** (1968) on fantasiaksi luettavissa oleva Robin Hood -puskafarssi, jossa Spede nähdään Robinin roolissa. *Ere Kokkosen* ohjaama, omaperäisesti nimetty **Viu-hah-hah-taja** (1974) puolestaan on todennäköisesti ensimmäinen kotimaisessa elokuvassa nähty kuvaus ulkoavaruuden olentojen vierailusta maapallolla. Elokuvat **Koeputkiakuinen ja Simon enkelit** (1979) sekä sen jatko-osa

Mirjami Kuosmanen muotoamuuttavana Piritana Erik Blomqvistin Valkoisessa peurassa (1952).

Tup-akka-lakko (1980) sisälsivät nekin sf/f-elementtejä, vaikka liikkuvatkin enemmän agenttikomedian suuntaan.

Seuranneiden kahden vuosikymmenen aikana kotimaisia ”vakavisiaan” tehtyjä sf/f-elokuvia ei meillä juurikaan nähty. Tuolloiset kotimaiset yritykset sf/f:ään voikin laskea yhden käden sormin. Näitä varsin vähälle huomiolle jääneitä elokuvia ovat muun muassa *Kullervo Kukkaisjärven* kirjanakin tunnettu **Aurinkotuuli** (1980) sekä *Olli Soinion* varhainen, televisiolle tehty ohjaustyö **Yötuuli** (1992).

Olli Soinion **Kuutamonaattia** (1988) on puolestaan tavattu pitää ensimmäisenä modernina suomalaisena kauhuelokuvana. Totta onkin, että se lienee ensimmäisiä isolla kankaalla nähtyjä kotimaisia elokuvia, jossa pelottelu pyritään tekemään amerikkalaiseen tapaan tosisaan. Elokuvaa sekä sen jatko-osaa **Kadunlakaisijat** (1991) vaivaa kuitenkin suomalaisen elokuvan lasten tauti eli tahaton – ja tahallinen – koomisuus.

Sama piirre vaivasi valitettavankin suuressa määrin myös *Mika Kaurismäen* ohjaamaa *Mad Max* -aiheen Suomi-tulkintaa **Viimeisellä rajalla** (1993). Myös Kaurismäen elokuvassa seikkaillaan Lapissa, joka vuosikymmenestä toiseen tuntuu saavan edustaa meillä viimeistä, tuntematonta rajaseutua.

Jari Halosen **Lipton Cockton in the Shadows of Sodoma** (1995) lähestyy kuvastoltaan ja tarinaltaan jo täysiveristä scifiä, mutta on katsomiskokemuksena varsin haastava. *Atro Lahtelan* vähälle huomiolle jäänyt **Silmä silmästä** (1999) sen sijaan ammentaa innoituksensa samasta suunnasta kuin Kuutamonaatti ja edustaa tyyli- ja puhdasta maa-laiskyläkauhua.

Elokuvat **Pessi ja Illusia** (1984) ja **Lumikungatar** (1986) puolestaan kuuluvat harvalukuisen kotimaisen puhtaiden fantasiaelokuvien joukkoon ja ovat hyvät esimerkit siitä, että kuten kirjallisuudessa, myös elokuvissa fantasiaelementit tunnutaan sallivan helpommin, kun kohdeyleisönä ovat lapset. Tämä pätee kuitenkin vain lapsiin – nuorisollehan on tavattu tarjota Suomessa enemmän **Täältä tullaan, elämä!** -tyylisiä ran-

kan raadollisia nuorisokuvauksia.

Myöhempiä esimerkkejä suurelle kankaalle päässeistä lasten fantasia-elokuvista ovat kaksi vuosina 1991 ja 2001 valmistunutta *Rölli*-elokuvaa sekä aiheen tuore animaatioversio. Kehitys ei näytä olevan kääntämässä suuntaansa, ja etenkin viime vuosina olemme saaneet nähdäksemme sellaisia laadukkaita, sf/f-elementtejä sisältäviä lastenelokuvia kuten **Pelikaanimies** (2004), **Unna ja Nuuk** (2006) sekä **Joulutarina** (2007).

Pienikin voi olla kaunista

Kysymys siitä, miksi ajatus kotimaisesta sf/f-elokuvasta tuntuu monista vaikealta, kiteytyy usein rahaan. On nähty, että Suomessa ei ole resurssia tehdä suuren budjetin erikoistehosteita, joita scifi genrenä vaatii. Efektit eivät kuitenkaan ole sf/f:ssä oleellisinta – tai edes välttämättömyys – päinvastaisista ennakkokäsityksistä huolimatta.

Suomessa olisi niin ikään ollut jo pitkään mahdollisuudet esimerkiksi **Twilight Zone** -tyyppisen episodikauhutarjan tekoon. Puhumattaakaan sen kokemuksen hyödyntämisestä, jonka suomalaiset lavastajat ovat saaneet historiallisen draaman teossa. Toisin kuin monesti tunnutaan kuvittelevan, scifin ei läheskään aina tarvitse sijoittua tulevaisuuteen tai sisältää sädepistoolia.

Syy siihen, ettei moista ole edes yritetty lieneekin enemmän siinä, että kotimaiset tekijät eivät ole tunteet genreä luontevaksi. Jos lastuista jättää lastenohjelmat, ovat yritykset tehdä sf/f:ää television puolella olleet jopa vähälukuisempia ja satunnaisempia kuin elokuvapuolella.

Eräs pieni klassikko, jonka jotkut tämän lehden lukijat saattavat muistaa lapsuudestaan, on *Kivikasvot*-komediaryhmän televisiolle tekemä tyyli- ja puhdas vampyyri- ja näytelmä **Lepakkolinna** (1980), jossa oli onnistuttu tavoittamaan oikea tunnelma yllättävänkin hyvin. Tekijät olivat selvästi tutustuneet alan perusteisiin, ja näytelmässä olivat mukana kaikki klassiset ainekset: syrjäinen linna, joukko viattomia matkalaisia ja neitojen kauloista kiinnostunut, *Georg Dolivon* onnistuneesti näyttelemä kalpea kreivi.

Lepakkolinnan ohjannut *Ismo Sajakorpi* vieraili sittemmin kauhun puolella myös ohjaamallaan minisarjalla **Painajainen** (1988). Yliulonnollista elementtiä tehokkaasti rakennetussa sarjassa ei ole, hiipivää kauhua ja kotimaiselle nykyspefille tuttua päähenkilön mielen hajoamista sitäkin enemmän.

Genre näyttää olleen Sajakorvelle lähellä sydäntä, sillä vuonna 1984 hän oli yrittänyt saada rahoitusta kotimaiselle episodi-kauhutarjalle ja ohjannut siihen **Merkitty**-nimisen pilottijakson. *Yöjuttu*-niminen sarja ei valitettavasti edennyt pilottia pidemmälle.

Mielenkiintoinen kuriositeetti etenkin sf/f-fandomin näkökulmasta on nuorille suunnattu tv-sarja **Toinen todellisuus** (1991). TV2:n toteuttama sarja koostui kolmesta erillisestä toisiinsa linkittyneestä tarinasta, jotka perustuivat kolmen tuolloin vaikuttaneen sf/f-novellistin teksteihin. *Johanna Sinisalo*, jolle sarja oli ensimmäinen kosketus tv-käsikirjoittamiseen, toimi sarjan *script editorina* ja myös kirjoitti yhden kolmesta jaksosta.¹

Toinen sf/f-näkökulmasta kiinnostava tapaus on vuonna 1995 valmistunut TV2:n tuottama sarja **Tulevaisuuden kuvia**, jossa Sinisalo niin ikään toimi käsikirjoittajana. Viidestä osasta koostunut, satiirista lähitulevaisuus-scifiä edustanut sarja käsiteli kussakin osassaan jotain tuolloin pinnalla ollutta yhteiskunnallista kysymystä pankkikriisistä koulumäärärahojen supistumiseen.

Maininnan ansaitsee myös *Jarmo Niemisen* ohjaama tv-näytelmä **Uusi fasismi** (1990), jossa Sinisalo näytteli pääosaa. Kuten nimestäkin voi päätellä, varoitteli näytelmä uusfasismin vaaroista ja leikkitteli ajatuksella mainostoimiston värväämisestä aatteen palvelukseen. Sittemminhän Sinisalo on varioinut aihetta myös novellissaan *Me vakuutamme sinut* (1993).

Vaikkei scifiksi luettavissa olekaan, kannattaa myös *Neil Hardwickin*

¹ Mielenkiintoinen yksityiskohta on myös, että STK ja Kosmoskynä toimivat aikanaan kanavana, joiden kautta tekstejä kerättiin. Johanna Sinisalon aiheesta kirjoittama, Kosmoskynän numerossa 3/91 julkaistu ja Kosmoskynän www-arkistosta löytyvä artikkeli ”Ylen antia” sisältää edelleen yhtä ja toista hyödyllistä tv-käsikirjoittajan urasta haaveileville.

ohjaama ja käsikirjoittama kuusiosainen sarja **Pakanamaan kartta** (1991) muistaa tässä yhteydessä. Hardwicken itsensä parhaaksi työkseen nimeämä, ekopoliittiseksi trilleriksi luonnehdittavissa oleva sarja on jäänyt valitettavan vähälle huomiolle ja nähty valtakunnan verkossa uusintana vain kerran. Haastavana ja useampia rinnakkaisia aikatasoja hyödyntävänä se lienee mennyt tekoaikanaan suurimmalta osalta katsojia ohi.

Uusi polvi nousee

Syytä siihen, että scifiä, fantasiaa ja kauhua lajityypeinä on viime vuosiin asti vierastettu, voi etsiä sukupolvien välisistä eroista. Elokuvia viimeiset vuosikymmenet tehnyt ohjaajasukupolvi ei ole tuntenut

scifin kieltä ja kuvastoa omakseen sen enempää kuin 40- ja 50-lukujen edeltäjänsä. 1980- ja 90-luvulle tullessa oli lisäksi ehtinyt muodostua kuva scifistä suurina erikoistehostebudjetteja vaativana lajina, mikä lie niin ikään karkottanut monia rahoittajia ja elokuvantekijöitä aiheen parista.

Vasta 1980-luvulla, scifiä ja fantasiaa lukien kasvaneen, ensimmäisen todellisen videosukupolven edustajien päästyä kameran taakse on tämä näkynyt myös alalla. Realismin perinteen linnake on alkanut murentua, vaikkakin vasta aivan viime vuosina. Oppilastöinä alan oppilaitoksissa tehtyjen lyhytelokuvien puolella sf/f onkin alkanut viimeisen vuosikymmenen aikana näkyä entistä enemmän. Suomen televisiossa niiden

esittämisessä on kunnostautunut etenkin TV1:n *Uusi Kino*.

Octobriana and the Finger of Lenin (2003) on *Riston Tuomisen* ja *Jyrki Pitkän* Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa oppilastyönään ohjaama elokuva. Kyseessä on harvojen tuntema puolitutintinen kulttiklassikko ja hyvin todennäköisesti ensimmäinen kotimaisin voimin tuotettu supersankarielokuva.

Samanlaiseksi kulttitapaukseksi saattaa joskus nousta myös *Lauri Haukkamaan* puolitutintinen ohjaustyö **The Kin** (2004). Sitä, ettei kyseistä *Tomi Putansuun* alias *Mr. Lordin* ideoimaa ja hänen luomiaan hirviömaskeja hyödyntävää, lovecraftilaisen hiiptävää elokuvaa ole juuri mainostettu, voi pitää yhtyeen ympärillä pyörivän muun mediahuuman huomioon ottaen pienoisena yllätyksenä.

Tommi Lepolan ja *Tero Mollinin* ohjaama **Kohtalon kirja** (2003) tuntuu myös aikanaan tulleen monelle genren harrastajallekin täytenä yllätyksenä. Pienellä budjetilla, mutta ilmeisen vakavissaan tehty, niin kauhua, lätkkää, sotaelokuvaa kuin scifiäkin yhdistänyt episodielokuva sai aikanaan yllättävänkin paljon huomiota mediassa, mutta kärsii valitettavan monesta suomalaisen sf/f:n helmasynnistä, mukaan lukien tahaton koomisuus.

Sitten tulikin **Star Wreck – In the Pirkinning** (2005), kotimaisin harrastelijavoimin toteutettu avaruusoopperapodia, joka kertaheitolla todisti epäilijöille myös scifin tekemisen Suomessa olevan mahdollista ja peittosi Hollywoodin sen omilla aseilla. Odotukset ryhmän seuraavan elokuvan, *Iron Skyn* suhteen ovatkin tästä syystä korkealla.

Syytä viime vuosien kehitykseen on tavattu hakea juuri *Star Wreckin* menestyksestä. Vaikka kaikkea ansiota sille ei voikaan laittaa, lienee totta, että elokuvan saama huomio mediassa on avannut jossain määrin silmiä myös rahoittajaportaassa. Raha tuntuu olevan kieli, jota kaikki ymmärtävät, ja sf/f ja kauhu genreinä näyttävät äkkiä nousseen salonkikelpoiksi myös Suomessa. Lyhyessä ajassa nähtäväksi onkin saatu kolme suomalaistain suuren budjetin täyspitkää genre-elokuvaa, **Jadesoturi** (2006), **Dark Floors** (2008) ja **Sauna** (2008).

Suomalaisen elokuvan ruohonjuuritaso

On kuitenkin mahdollista tehdä elokuvia myös virallisten tuotantokoneistojen ulkopuolella. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomeen on syntynyt suuri määrä amatöörielokuvia tuottavia ryhmiä. Tämä johtuu suuressa määrin elokuvanteon edellytysten parantumisesta. Siinä missä vielä vuosikymmen, pari sitten elokuvanteko edellytti suhteellisen kallista laitteistoa, on tarvittava tekniikka tätä nykyä käytännössä lähes jokaisen halukkaan ulottuvilla.

Tällä hetkellä innovatiivisin ja aktiivisin osa kotimaisen sf/f-elokuvan kehityksestä tuntuukin tapahtuvan nimenomaan riippumattoman indie-elokuvan saralla. *Star Wreck* on tämän ilmiön jäävuoren huippu, mutta ei läheskään koko totuus.

Suomalaisen indie-elokuvan, josta käytetään jo varsin yleisesti lyhennettä *findie*, kenttä on laaja. Ryhmiä

on paljon ja elokuvien taso kirjava, osan ollessa hyvinkin rosoisia, toisten taas lähestyessä jo ammattilais-tasoa. Joissakin ryhmissä on mukana muodollisen koulutuksen saaneita tekijöitä, kun taas toiset tekevät elokuvia puhtaasti amatööripohjalta.

Valtaosan findie-elokuvista voi sanoa edustavan toimintaelokuva-genreä. Monet niistä sisältävät myös scifelementtejä, ja etenkin sijoittuminen postholokaustiseen lähitulevaisuuteen on erittäin suosittua. Monissa tapauksissa tieteiselementit ovat kuitenkin ainoastaan tekosyy, jolla toiminta selitetään.

Vähitellen teosten taso on kuitenkin alkanut nousta, ja tällä hetkellä löytyy jo useampia ryhmiä, jotka selvästi panostavat laatuun, niin käsikirjoitukseen kuin elokuvien tekniseenkin toteutukseen. Näin ollen myös rajanveto sen suhteen, missä määrin osan indie-elokuvista voisi jo laskea "oikeiksi" elokuviksi, onkin hyvin hankalaa.

Monista ryhmistä näkyy niihin kuuluvien tekijöiden varttuminen suomalaisen videolain synkkinä päivinä, jolloin merkittävä osa kauhu-harrastuksen hohdosta oli elokuvien hankkimisessa ulkomailta tai kädestä käteen kiertävinä suttuisina videokasettikopioina. Harrastajien päästyä itse kameran taakse tuloksena onkin ollut elokuvia, joissa ei ole tekoverta säästelyä.

Monet ryhmistä hakevat vaikutteensa nimenomaan muutaman viime vuosikymmenen takaisesta kauhu-, toiminta- ja trash-elokuvista. Tämä näkyy myös ryhmien valitsemisissa nimissä, joilla tekijät monissa tapauksissa pyrkivät tuomaan esille genretaastaansa ja toisaalta asettumaan virallisen tuotantokoneiston ulkopuolelle. Myös englanninkielisen nimen ottaminen on alalla varsin yleistä.

Ilmiö on ymmärrettävä, sillä ala on samalla hyvin kansainvälinen. Niin internet kuin elokuva taidemuoto-

© Blood Ceremony Films

Findie-elokuvanteon loistoa. Vampyyritarta valmistellaan kuvauksiin Blood Ceremony -ryhmän ylellisessä maskeeraamossa.

nakaan eivät tunne rajoja, kuten Star Wreckin esimerkkikin osoitti. Monille indie-ryhmille onkin ominaista pyrkimys tehdä elokuvia, ei ensisijaisesti suomalaiselle, vaan kansainväliselle yleisölle, muille genren konventiot ymmärtäville harrastajille.

Valtakunnallisille televisiokanaville amatöörivoimin tuotetuilla elokuvilla on Uutta Kinoa lukuun ottamatta ollut toistaiseksi harvoin asiaa. Tässäkin on tosin ollut nähtävissä positiivista kehitystä. Viime aikoihin asti ainoa kanava, jolla indie-elokuvia on systemaattisemmin esitetty, oli edesmennyt *Moon TV*, jolla pyörineen *Lataamo*-ohjelman monet saattavat edelleen muistaa. Ohjelmassa esitettiin amatöörivoimin tehtyjä kotimaisia lyhytelokuvia, mikä sopikin kanavan rosoiseen linjaan.

Lataamossa esitetyt elokuvat olivat karkeita ja karuja, edustaen tyylipuhdasta autotallielokuvatasoa. Positiivista ohjelmassa oli kuitenkin sen kannustava ote. Esitetyt elokuvat saivat kritiikkiä niin huonoista kuin hyvistä puolistaan, ja Lataamossa annettiin jopa pienimuotoista opastusta videotrikkien tekoon. *Moon TV*:n kaaduttua ei vastaavia ohjelmia ole ollut, eikä näin ollen myöskään kotimaisilla amatöörielokuvilla levityskanavaa – internetiä lukuun ottamatta.

Internet onkin tällä hetkellä pääasiallisin indie-elokuvien levitys- ja markkinointikanava. Se on myös foorumi, jolla elokuvien tekijät ja niiden yleisö kohtaavat. Aiheesta kiinnostuneiden kannattaakin klikata itsensä sivustolle finfilms.net. Sivuston kautta tekijöiden on mahdollista katsoa muiden tekemiä elokuvia ja kehittää omiaan.

Indie eli Finnish Independent Movie Association ry. puolestaan on muutaman vuoden ajan Suomessa toiminut yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää riippumattomen elokuvien tekoa Suomessa. Yhdistyksen osoitteesta findie.fi löytyvät kotisivut ovat mainio paikka tutustua elokuviin sekä niiden tekijöihin.

Seuraavaan on koottu muutamia esimerkkejä pisimpään alalla vaikuttaneista ryhmistä tai muuten lupaavista tekijöistä. Luettelon ei ole tarkoitus olla kaikenkattava, vaan ainoastaan tarjota pintaraapaisu indie-elokuvan kenttään.

© Arcada Polytechnic

Indie-elokuvan tähden osa ei ole helppo. Usein he joutuvat keskittymään seuraavaan kohtaukseen haasteisiin ilman oman asuntovaunun, joskus jopa henkilökohtaisten avustajien turvaa.

Verta ja väkivaltaa

Trash Video on tamperelainen, indie-kentällä jo varsin pitkään, vuodesta 1995 vaikuttanut ryhmä. Kuten ryhmän nimestäkin voi päätellä, koostuu sen tuotanto pääasiassa verisistä ja huumoripitoisista toiminta- ja kauhuelokuvista. *Trash Video* on tehnyt muutamia kymmeniä lyhytelokuvia, mutta myös muutamien täyspitkien tuotannon.

Ryhmän tunnetuimpia tuotoksia *sf/f*:n sarjalta ovat elokuvat **Mies Hervannasta** (2006) ja **Nato Commando** (2005), jotka kumpikin yhdistelevät toimintaa ja scifielementtejä. *Mies Hervannasta* sijoittuu joutomaan keskellä olevaan kaupunkiin, jossa käytävään jengisotaan ilmestyy uusi tekijä salaperäisen muukalaisen muodossa. *Ville Lähteen* ohjaamaa

*Nato Commando*a ryhmä itse puolestaan luonnehtii verisen toiminta-elokuvan ja riipaisevan kolmiodraaman yhdistelmäksi.

Trash Video ohella toinen pitkäikäinen indie-elokuvia tehnyt ryhmä oli *Team Splattenstein*, joka tunnetaan myös nimellä *Sarastus*. Se ehti tuottaa kymmenvuotisen uransa aikana 12 lyhytelokuvaa ennen kuin lopetti toimintansa vuonna 2004.

Tunnetun elokuvista on 47-minuuttinen **2019 il Ultimo Silenzio** (2004). Kyseessä on ryhmän suurin tuotanto, ja sen kustannusten kerrotaan nousseen huimaan 700 euroon. Nimensä mukaisesti elokuva sijoittuu lähitulevaisuuteen ja pääpaino elokuvassa on toiminnalla. Ryhmä ehti niin ikään tehdä vierailun barbaarifantasiaan puolelle puolituntisella elokuvallaan **Black Karma** (2002).

Kokolailla samaan sarjaan kuuluu vaasalainen *Bad Egg Films*. Ryhmä on tuottanut useammankin sf/f:ksi luetavan kauhua, toimintaa ja huonoa huumoria yhdistelevän elokuvan, mutta viettää tällä hetkellä hiljaiseloa. Tunnetuimpia ryhmän tuotoksia ovat *Markus Staafin* ohjaamat **Bugi Fiction** (2003) ja **Frankenström** (2001). Elokuvat ovat täynnä halvalla tehtyjä erikoistehosteita ja runsaasti viittauksia genre-elokuviin.

Varsin hurjan nimen omaava tuotantotiimi *Insane Bastards* syntyi 1997 joulukuussa. Niin nimi kuin ryhmäkin ovat tulosta kahden erillisen indiejoukon, forssalaisen *Insane productionsin* ja ypäjälaisen *Bastards productionsin* yhdistymästä. Nykyisin se koostuu yli kahdestakymmenestä 20–30-vuotiaasta tekijästä. Osa heistä on lähtenyt tekemään elokuva-alasta ammattiaan, mutta pääosin ryhmä koostuu amatööreistä.

Ryhmä on tehnyt kuluneen kymmenen vuoden aikana kahdeksan elokuvaa, joista iso osa näyttäisi kuuluvan sf/f-genreen. Lyhytelokuva **Barbarum** edustaa harvalukuista indie-barbaarielokuvien genreä. Ryhmän esikoinen **Into the Woods** (1998) puolestaan on verinen zombie-räskyttely ja toistaiseksi uusin, **Korpinkieli ja Vaeltaja** (2006) tyyli-puhdas fantasiaelokuva.

Varsin mielenkiintoisia tapauksia ovat turkulaisen *Tuskavisio*-elokuva-ryhmän tuottamat, *Johannes Rojolan* käsikirjoittamat ja ohjaamat elokuvat **Tapporalli 2020** (2002) ja sen jatko-osa **Tapporalli 2066** (2006). Poikkeuksellisia elokuvista tekee se, että

ne on toteutettu alusta loppuun lego-hahmoilla.

Elokvista *Robocop*, *Running Man* ja *Mad Max* innoituksensa saava **Tapporalli 2020** kertoo tulevaisuudesta, jossa raha hallitsee ihmisten toimintaa. Yksi suosituimmista televisio-ohjelmista on "Tapporalli", jossa kilpailijat yrittävät tuhota toisensa ja voittaa 500 miljardin euron palkinnon. Elokvassa kaksi nuorta kohtaa toisensa epätoivoisissa olosuhteissa.

Suttuisesta kuvasta kärsivää edeltäjäänsä elokuvana onnistuneempi **Tapporalli 2066** kertoo lähitulevaisuuden Suomesta, jossa rikollisjengi huvittelee terrorisoimalla viattomia. Yksi klaaneista päättää paeta uhkaavaa tuhoa, ja legopalikat saavat taas kyytiä.

Kauhua ja fantasiaa

Puoliammattilaistasoa edustavana rajatapauksena voisi pitää *Jalmari Helanderin* ohjaamaa elokuvaa **Ukkonen** (2001). 20-minuuttinen toimintapakkaus kertoo *Jorma Tommilan* esittämästä tiedemies Akseli Ukkosesta, joka Itä-Saksassa työskennellessään törmää johonkin vaaralliseen. Tapahuu onnettomuus ja Ukkosesta tulee radioaktiivinen mies, joka Suomeen päästyään päättää kostaa työnantajilleen.

Myynnissä olevalta Ukkonen-DVD:ltä löytyy myös *Helanderin* aiempi elokuva, aikamatkustus-toimintascifiä edustava kymmenminuuttinen lyhytelokuva **Maximilian Tarzan** (1999). Kuten Ukkosessa, myös tässä elokuvassa pääpaino

on toiminnalla, ja tarinaa kuljettaa eteenpäin päähenkilön kertojanääni.

Tamperelainen *Tuotantoyhtiö Valo* edustaa Indie-kentällä niin ikään puoliammattilaistasoa, sillä sen perustajilla on takanaan alan muodollinen koulutus ja sen elokuvat ovat varsin kaukana tyypillisimmästä verenroiskuttelusta. Tunnetuin näistä on lyhytelokuva **Domoi** (2005), joka edustaa toistaiseksi varsin harvalukuista indie-fantasiaelokuvan genreä.

Keskiajalle sijoittuva elokuva kertoo *Ville Haapasalon* esittämästä miehestä, joka on sotaan kyllästyttyään lähtenyt vaeltamaan kotiin ja päätyy yöpymään kummittelevassa linnassa. Ammattimaisesti lavastettu ja näytelty elokuva saa oman lisävahteensa siitä, että tarina kerrotaan – vieläpä venäjäksi – eikä varsinaista dialogia ole lainkaan.

Tuotantoryhmä *Coldspellin* puolipitkä elokuva **Sumu** (2007) puolestaan edustaa kauhun ja fantasian sekoitusta. *Jesse Jokelan* ohjaama elokuva on sadunomainen tarina pienestä pohjoisesta kylästä, jota ympäröi outo sumu. Kylän sanansaattajan kadottua kyläpäälliikkö haluaa koota ryhmän viemään sanaa tapahtuneesta läheiseen linnaan. Amatöörivoimin kahden vuoden aikana toteutettu tiivistunnelmainen elokuva saa odottamaan mielenkiinnolla ryhmän mahdollisia myöhempiä elokuvia.

Puhtaan kauhuelokuvan puolelta kannattaa erikseen mainita tuotantoryhmä *Blood Ceremony Films*. Pääkaupunkiseudulla toimiva, vuonna 2001 perustettu ryhmä panostaa tuo-

tannossaan kauhuun, vereen, vampyyreihin ja erotiikkaan.

Ryhmän tuottamiin elokuviin kuuluvat **Desire of the Innocent Blood** (2001), eroottinen vampyyri-mykkä-elokuva, synkkä ja pessimistinen **Rites of Blood** (2004) sekä **Succubus** (2006), kertomus rakkaan menettämisestä ja hulluuteen vajoamisesta.

Parhaillaan ryhmällä on työn alla kaksikin elokuvaa, *Black Blooded Brides of Satan* sekä *Deadnight Stories*, joiden kummankin arvioitu valmistumisaika on vuonna 2008. Jälkimmäinen elokuva tulee ilmeisesti koostumaan kolmesta lyhyemmästä erillisestä episodista ja elokuva on näin kunnianosoitus **Tales From the Crypt** -lajityypin elokuville.

Kerrottakoon myös, että ryhmä on äskettäin alkanut julkaista lehteä nimeltä *Blood Ceremony Magazine*. Neljästi vuodessa ilmestyvä lehti keskittyy kauhuun ja muistuttaa monesakin mielessä 90-luvun *Gorehoundia*. (Ks. s. 22.)

Seikkailuja kieli poskessa

Sitten on luonnollisesti *Flamemountainin*, sarjakuvapiirtäjä *Petri Hiltusen* ympärille kerääntynyt helsinkiläisten sf/f-harrastajien joukko. Ryhmä on tehnyt toistaiseksi neljä elokuvaa, jotka edustavat Hiltuselle läheisiä lajityyppejä eli scifiä, kauhua ja westerniä.

Ryhmän tunnetuin teos lienee **Saturnuksen sotavaltias** (2004), joka sai ilmestyessään runsaasti positiivista huomiota fanipiireissä. Mustavalkoisena kuvattu seikkailu-

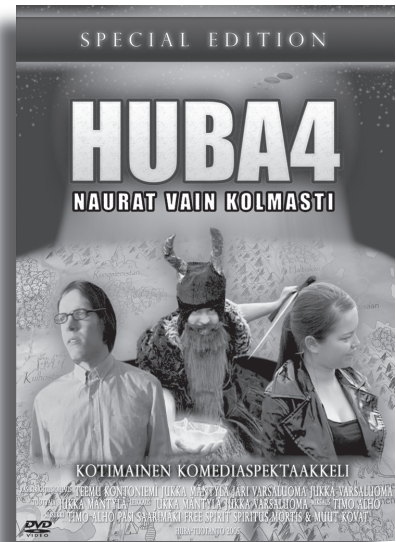
elokuva tekee kunniaa paitsi pulp-scifille, myös 50-luvun suomalaisille elokuville ja kertoo Jouni Kaartisen sekä hänen ystäviensä matkasta Saturnukseen, jossa he joutuvat taistelemaan tappajarobotteja ja hirmuliskoja vastaan.

Ryhmän ensimmäinen elokuva on yhtäläillä rakkaudella tehty Suomi-western **Kalliovuorten prinssi** (2003). Vuonna 2005 valmistui cthulhu-myyttejä ja vampyyreja yhdistelevä **Draculan kutsu** ja toistaiseksi viimeisimpänä Flamemountain-elokuvana vuonna 2008 svengaavaa 60-luvun scifiä edustava **Atlantiksen jumala**.

Kiintoisa tapaus on myös fandomin piiristä nousseen, tamperelaisen *Smial Morelin* tuottama fantasiaelokuva **Barbaarin morsian** (2004). Elokuva kertoo noidasta, joka lumooa taitoillaan urhean soturin, mutta saa vastaansa tämän neuvokkaan morsiamen. Lyhyessä ajassa kuvattu elokuva kärsii valitettavasti ennen kaikkea huonosta äänityksestä.

Suomenruotsalainen scifelokuva? Kyllä, sellainenkin eksoottinen harvinaisuus on olemassa. **Plan X från yttre världsrymden – det klonade hotet** (2006) on ruotsinkielisen Arcada-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden valmistama, *Johan Torvaldsin* ohjaama lyhytelokuva. Kovasti **X-Files**-sarjan päähenkilöitä muistuttavat toimittajat seikkailevat elokuvassa maaseudulla ja törmäävät sattumalta Maahan hyökkääviin avaruusolioihin.

Maininnan ansaitsee myös Jyväskylän seudulta kotoisin oleva indie-

ryhmä *Huba*, joka on jo useamman vuoden ajan tehnyt samaa nimeä kantavaa sketsisarjaa. Sarja on parantunut jokaisen osan myötä, ja sen viimeisintä osaa **Huba 4** (2005) voi kutsua jo varsin onnistuneeksi huumoripaketiksi. *Monty Python* -tyyliseksi linkittyväksi sketsivirraksi rakennettu kooste ammentaa huumorinsa paitsi nykymedian kummallisuuksista, myös amerikkalaisista sf/f- ja toimintaelokuvista.

Linkkejä:

Findie ry.
<http://findie.fi>

Finfilms
<http://www.finfilms.net>

Trash Video
www.trashvideo.org

Team Splattenstein
<http://sarastus.net>

Insane Bastards
<http://www.insanebastards.com>

Tuskavisio
<http://www.johannesrojola.com/tap-poralli>

Tuotantoyhtiö Valo
<http://www.tuotantoyhtiovalo.fi>

Coldspell
<http://sumu.coldspell.fi>

Blood Ceremony Films
<http://www.bloodceremony.net>

Plan X från yttre världsrymden
<http://www.planxmovie.com>

Huba
<http://www.huba.fi>